

Kontrola NKÚ: center duševního zdraví je málo, chybí odborný personál, není zajištěno financování

7.10.2024 - | Nejvyšší kontrolní úřad

Lidé se závažným duševním onemocněním by měli mít šanci léčit se ve svém přirozeném prostředí namísto dlouhodobého pobytu v psychiatrických léčebnách. Je to jedna z trvalých vládních priorit. K přenesení těžiště psychiatrické péče do komunity mají přispívat i centra duševního zdraví. NKÚ se zaměřil na kontrolu evropských dotací určených právě na vznik a pilotní provoz těchto center v ČR. Kontrola ukázala, že ačkoliv peníze byly vynaloženy účelně, nebyl splněn cíl vybudovat do roku 2023 síť 100 center duševního zdraví, není zajištěn dostatečný počet zejména zdravotnických specialistů ani udržitelné financování sociální péče v centrech a dosud nejsou účinné ani právní předpisy upravující činnost těchto center. Pokračování přesunu psychiatrické péče do komunity je tak ohroženo.

Díky dotaci ve výši 407 milionů korun vzniklo 29 center duševního zdraví. Byla tak ustavena jejich výchozí síť a prokázal se zájem o jejich služby. To potvrzuje i rostoucí počet klientů. Zatímco v roce 2018, tj. v prvním roce své existence, měla centra duševního zdraví v ČR 302 unikátních klientů, v pátém roce už to bylo 6 257 klientů. Počet dlouhodobě hospitalizovaných psychiatrických pacientů klesl z téměř 30 300 v roce 2018 na 25 300 v roce 2022. Služby v přirozeném prostředí jsou však i nadále dostupné jen části lidí s duševním onemocněním, kterých v ČR stále přibývá.

Ministerstvo zdravotnictví (MZd) ani Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV) nesplnily řadu úkolů uložených vládou a neučinily všechny potřebné kroky ke stabilnímu ukotvení a rozvoji sítě těchto center, jejichž posláním je poskytování zdravotnických a přímo navazujících sociálních služeb multidisciplinárním týmem. A jak už bylo řečeno, nedostatek odborného personálu, nezajištění udržitelného financování sociální péče v centrech a nedostatky v právních předpisech ohrožují provoz již existujících center a působí jako vážná překážka pro vznik nových.

Z plánovaných 100 center byla koncem roku 2023 v provozu necelá třetina. Podle NKÚ není vznik sítě 100 center duševního zdraví, která by pokryla celé území ČR, reálný ani v posunutém termínu do roku 2030. Pro vznik nových center, ale i celkově v oblasti péče o duševní zdraví dosud chybí v ČR stále více než polovina potřebných specialistů, zejména psychiatrů a psychiatrických sester. MZd podle NKÚ nečinilo v této věci dostatečné kroky. Např. v letech 2021 a 2023 vůbec nepodpořilo dotacemi na rezidenční místa specializační vzdělávání lékařů v oboru psychiatrie.

Ani šest let po vzniku prvních center duševního zdraví není zajištěno financování jejich sociální části. Zatímco zdravotní služby jsou hrazeny z veřejného zdravotního pojištění, u sociálních služeb nenastavilo MPSV jejich udržitelné financování. Oběma ministerstvům se nepodařilo do ledna 2022 splnit ani legislativní ukotvení center duševního zdraví v příslušných právních předpisech a jejich právní úprava dosud není účinná.

Řada z jmenovaných problémů je podle NKÚ zapříčiněna nízkou mírou spolupráce obou resortů, což zpomaluje pokrok v přesunu těžiště psychiatrické péče do komunity, a tím brzdí i postup celé reformy péče o duševní zdraví v ČR.

Zjištěné systémové problémy potvrzují i závěry **dotazníkového šetření**, ve kterém NKÚ oslovil všech 28 stále provozovaných center duševního zdraví, která na svůj vznik získala podporu z EU.

Většina z 82 % provozovatelů center, kteří NKÚ odpověděli, v dotazníku sdělila, že vnímá existenci překážek a rizik pro dlouhodobou udržitelnost své činnosti. Za největší rizika respondenti označili nedostatek odborného personálu pro zdravotní služby, koncepční a legislativní překážky a nedostatečné financování služeb. Podrobnosti zde: <https://www.nku.cz/scripts/detail.php?id=14056>.

<https://www.nku.cz/cz/pro-media/tiskove-zpravy/kontrola-nku:-center-dusevniho-zdravi-je-malo--chybi-odborny-personal--neni-zajisteno-financovani-id14289>